

[Etunimi Sukunimi]

Eduskunnan hallintovaliokunta

Lausuntopyyntönne

U 54/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamistuen vahvistamisesta vuosiksi 2028–2034, ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Schengen-alueetta, Euroopan yhdennettyä rajaturvallisuutta ja yhteistä viisumipolitiikkaa koskevan unionin tuen vahvistamisesta vuosiksi 2028–2034 sekä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sisäistä turvallisuutta koskevan unionin tuen vahvistamisesta vuosiksi 2028–2034

Kuntaliitto katsoo, että rahoituskehys ehdotus sekä muuttoliikkeen hallintaan ja sisäiseen turvallisuuteen kohdennettavat rahoitusta ohjaavat asetukset kokonaisuutena vahvistavat eurooppalaista kokonaisturvallisuutta ja niiden pyrkimyksenä on luoda nykyistä joustavampia malleja reagoida turvallisuusuuhkiin myös rahoituksen näkökulmasta.

Kuntaliiton näkemyksen mukaan on tärkeä korostaa rahoitusta myönnettäessä Venäjän rajavaltioiden asemaa koko unionin turvallisuuden kannalta. Kohdennettavassa rahoituksessa tulee painottaa EU:n itäiseen ulkorajaan kohdistuvaa muuttunutta turvallisuustilannetta ja sen tuomia turvallisuusriskejä.

Myös raja-alueiden elinvoimaisuus tukee kokonaisturvallisuuden toteutumista. Kehittämistoimenpiteitä olisi tärkeä kohdistaa myös elinvoimaisuuden tukemiseen etenkin raja-alueilla. Kuntaliitto kannattaa maaulkorajojen pituuden merkitystä yhtenä varojenjakokriteerinä.

Unionin tuki turvapaikka-asioihin, maahanmuuttoon ja kotouttamiseen (AMI-ehdotus)

Annettavasta asetuksesta puuttuvat konkreettiset mekanismit, miten rahoitusta voidaan kohdentaa myös alue- ja paikallisviranomaisten tarpeisiin. Uuden teknologian myötä on kehitettävissä ratkaisuja, joita voidaan hyödyntää yhtäaikaaisesti esimerkiksi rajavalvonnan ja muiden viranomaisten yhteisessä

valvontatyössä. Esimerkiksi dronevalvontaa ja signaalitiedustelua voisi olla mahdollisuus hyödyntää yhtäaikaaisesti kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen ja rajavalvontaan. Lisäksi yhteinen tiedonvaihto rajavalvontaviranomaisten sekä alue- ja paikallisviranomaisten välillä on välttämätöntä varautumistoimien oikea-aikaisuudelle.

On myös tärkeää, että tukea voidaan kohdistaa joustavasti etenkin kriittisen infrastruktuurin toimijoille (esim. kuntaomisteiset yhtiöt) sekä maahanmuuton hallintaa tukeville järjestöille erikseen muodostettavien kumppanuussopimusten mukaisesti ja tämä tavoite tulee huomioida rahoitusasetuksessa.

Kotoutumisen ja maahanmuuton tuki

Kotoutumislain uudistuksen myötä kunnille siirtyi 1.1.2025 kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisestä. Samassa yhteydessä työvoimaviranomaiset saivat hoitaakseen kansainvälisen työnvälityksen tehtävän työllisyyspalveluiden siirryttyä kuntiin. Nämä uudistukset muuttivat merkittävästi Suomen kuntien palvelurakenteita, rahoitusta ja toimintakenttää.

Jotta EU-varat voidaan kohdentaa kansallisiin maahanmuuton ja kotoutumisen tarpeisiin, tulisi sen mahdollistaa kuntien ja alueiden maahanmuuton ja kotoutumisen palveluiden vaikuttavuuden ja tehostamisen kehittäminen, esimerkiksi uusien toimintamallien kokeilujen, palveluprosessien tehostamisen, digitalisoinnin sekä henkilöstön osaamisen vahvistamisen kautta.

Kotoutumisen alkuvaiheen palvelut ovat kunnan palveluja, joita tarjotaan maahanmuuttajille heti Suomeen saapumisen tai oleskeluluvan saamisen jälkeen sisältäen muun muassa vastaanoton, ohjauksen ja neuvonnan, yhteiskuntaorientaation, kielikoulutuksen, työllistymisen ja koulutuksen tukemisen sekä lasten ja nuorten palveluita.

Kotoutuminen on pitkäkestoinen prosessi, joka jatkuu myös alkuvaiheen kotoittamistoimien päätyttyä. Alueilla on tarve kehittää myös kotoutumislain mukaisen alkuvaiheen jälkeisiä palveluita. Tukea kotoutumiseen on pystytävä kohdentamaan lähtömaasta riippumatta tarpeen mukaan kaikille maahanmuuttajille, jotka tarvitsevat kieli-, koulutus- tai työllistymispalveluja.

Lakisääteisten palveluiden lisäksi kunnissa tehdään ei-lakisääteistä kehittämistyötä maahanmuuton palveluiden ja yhteistyön edistämiseksi.

On tärkeää, että maahanmuuton ja kotoutumisen kehittämiseen ja tehostamiseen voidaan suunnata rahoitusta, vaikka turvallisuuden näkökulmasta painopiste olisikin rajavalvonnassa ja etenkin välineellistetyn muuttoliikkeen torjunnassa.

Suomessa kunnat pyrkivät edistämään alueensa elinvoimaa osaamisperusteisella maahanmuutolla, jota toteutetaan kiinteänä osana kunnan muuta maahanmuutto- ja kotoutumistyötä. Myös unionin rahoitustuen oikeudellisia kehyksiä asetellaan yhtäaikaaisesti sekä kilpailukyvyyn edistämiseksi maahanmuuton avulla että maahanmuuton uhkien torjumiseksi. U-kirjeessä ei tarkenneta, millä tavoin komission ehdotus on yhdenmukainen osaamisunionin kanssa, eli kolmansista maista tulevien osaajien veto- ja pitovoimatoimien kanssa. Myös synergiat ja mahdolliset päällekkäisyydet Globaali Eurooppa – toimien kanssa tulee tarkastella.

Kuntaliitto katsoo, että osaamisperusteiseen maahanmuuttoon ja kotoutumiseen panostaminen on osa hallittua maahanmuuttoa, ja näillä on myös sisäistä turvallisuutta ja yhteiskunnan vakautta lisäävä vaikutus sekä yksilö- että aluetasolla.

Schengen-alue, Euroopan yhdenmukainen rajaturvallisuutta ja yhteistä viisumipolitiikkaa koskeva unionin tuki (BMV-ehdotus)

Myös Schengen-alue, Euroopan yhdenmukainen rajaturvallisuutta ja yhteistä viisumipolitiikkaa koskevassa asetuksessa tulee huomioida paikallis- ja alueviranomaisten mahdollisuus osallistua yhteistoimintaa tukevien kehittämistoimien rahoitukseen. Viranomaisten yhteistoiminta tehostaa Suomeen kohdistuvan hybrdivaikuttamisen torjumista ja luo kattavammat mahdollisuudet turvallisuusongelmien ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi.

Unionin tuki sisäiselle turvallisuudelle (IS-ehdotus)

Paikallis- ja alueviranomaiset sekä kriittisen infrastruktuurin yhtiöt tulee huomioida mahdollisina tuen saajina. Sisäasiainrahastojen kautta rahoitettavat sisäisen turvallisuuden toimet eivät nykyisellään kata paikallisen varautumisen vahvistamista esimerkiksi kuntaorganisaatioiden kautta.

Kunnat ovat keskeinen toimija muun muassa yhteiskunnan peruspalveluiden, arjen sujuvuuden mahdollistamisen, väestön suojaamisen sekä kriittisen infrastruktuurin toimivuuden turvaajina. Kunnat osallistuvat myös sisäisen turvallisuuden ylläpitoon ennaltaehkäisemällä rikoksia, tapaturmia ja onnettomuuksia. Kuntien järjestämät peruspalvelut sekä kuntien suoraan tai välillisesti omistama infrastruktuuri on itsessään yhteiskunnan kriittistä infrastruktuuria. Kunnat tuottavat palveluita, jotka mahdollistavat väestön toiminnan muissa tehtävissä niin normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa kuin poikkeusoloissa. Kokonaisturvallisuus perustuu aina kansalaisten, järjestöjen, paikallisten yritysten ja julkisten palveluiden yhteistoimintaan myös paikallisella tasolla. Rahoitusmekanismien tulee olla riittävän joustavia kokonaisvaltaisen turvallisuuden kehittämiseksi.

Viranomaisten yhteisen tilannekuvan ja tiedonvaihdon mahdollistaminen edellyttää viranomaisten välistä kehittämistoimintaa myös paikallis- ja alue- tasolla. Tämä osaltaan tehostaa myös EU:n yhteisen tilannekuvan muodostamista.

Asetuksen taustalla olevasta Euroopan sisäisen turvallisuuden (ProtectEU) - strategiaehdotuksesta puuttuu Venäjän varjolaivaston aiheuttamien öljy- ja kemikaalivahinkojen kasvanut riski Itämerellä. Tämä tulisi huomioida niin strategiassa kuin myös rahoitusmahdollisuuksissa unionin turvallisuuden kehittämisessä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Ari Korhonen
Kehittämispäällikkö

Maija Lehtimaa
Asiantuntija